

Organy władzy RP

Władza sądownicza

Władzę sądowniczą w Polsce sprawują:

sądy

trybunały

Konstytucyjny

Stanu

Zasady funkcjonowania sądów i trybunałów

Do organów władzy sądowniczej zaliczamy:

- Sąd Najwyższy
- sądy powszechne
- sądy szczególne (administracyjne i wojskowe)
- Trybunał Konstytucyjny
- Trybunał Stanu

Organy władzy sądowniczej funkcjonują na podstawie kilku zasad:

- **Zasad niezawisłości** – polega na tym, że sędziowie podlegają Konstytucji i ustawom, z wyjątkiem sędziów TK podlegających tylko Konstytucji. Przy wydawaniu wyroków sędziowie kierują się przepisami prawa i własnym sumieniem. Poza tym są wolni od wszelkich nacisków ze strony władz administracyjnych
- **Zasada jednolitości** – oznacza wykonywanie przez wszystkie sądy tego samego rodzaju zadań, tzn. oczekiwania w imieniu państwa, na podstawie tego samego prawa
- **Zasada kolegialności** – polega na tym, że sądy orzekają w zespołach
- **Zasada jawności postępowania** – oznacza, że rozprawy sądowe są otwarte dla publiczności
- **Zasada dwuinstancyjności** - oznacza, że istnieje możliwość odwołania się (apelacji) od wyroku sądowego pierwszej instancji do sądu drugiej instancji
- **Prawo oskarżanego do obrony**

Sąd Najwyższy

To organ sądowy sprawujący nadzór nad działalnością sądów powszechnych i wojskowych. Składa się z pierwszego prezesa, prezesów oraz sędziów. Pierwszego prezesa mianuje prezydent na 6 letnią kadencję spośród kandydatów przedstawionych przez Zgromadzenie Ogólne Sędziów Sądu Najwyższego. Pozostałych sędziów również mianuje prezydent na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa. Sąd Najwyższy dzieli się na cztery izby: cywilną, karną, wojskową, a także pracy i ubezpieczeń społecznych.

Funkcje:

- rozpoznawanie kasacji, czyli odwołań wyroków sądów drugiej instancji z powodu załamania prawa w trakcie postępowania;
- interpretowanie przepisów prawa
- stwierdzanie ważności wyborów prezydenckich, do parlamentu oraz ważności referendum konstytucyjnego i ogólnokrajowego.

Sądy powszechne

Sądy powszechne rozstrzygają sprawy z zakresu praw a karnego , cywilnego i rodzinnego, prawa pracy i ubezpieczeń społecznych, które nie są zastrzeżone dla innych sądów. Pracami sądów kierują prezesi. Sądy powszechne dzielą się na: rejonowe, okręgowe i apelacyjne

Postępowanie w sądach ma charakter instancyjny:

- Najniższą instancją są sądy rejonowe, które rozpatrują wszelkie sprawy, z wyjątkiem tych zastrzeżonych dla sądów okręgowych(np. zbrodnie, rozwody)
 - przy sądach rejonowych funkcjonują sądy grodzkie, które sądzą wykroczenia, czyli czyny społecznie szkodliwe
 - sądy okręgowe rozpatrują odwołania od orzeczeń sądów rejonowych. Natomiast odwołania od sądów okręgowych rozpatrują sądy apelacyjne
-

Sądownictwo administracyjne

Do kompetencji sądów administracyjnych należy:

- ❖ kontrola działania organów administracji publicznej
- ❖ rozstrzyganie sporów między jednostkami samorządu oraz samorządem a jednostkami administracji państwowej
- ❖ rozstrzyganie sporów między obywatelami a jednostkami administracji
- ❖ orzekanie o zgodności z ustawami uchwał organów samorządu terytorialnego

Sądownictwo w Polsce jest dwuinstancyjne:

- ❖ Wojewódzkie sądy administracyjne to sądy pierwszej instancji, które rozpatrują w pierwszej instancji wszystkie sprawy należące do kompetencji sądownictwa administracyjnego
- ❖ Naczelny Sąd Administracyjny jest organem drugiej instancji dla spraw rozpatrywanych przez sąd wojewódzki, nad którymi sprawuje nadzór. Na jego czele stoi prezes powołany przez prezydenta na 6 letnią kadencję spośród kandydatów przedstawionych przez Zgromadzenie Ogólne Sędziów Naczelnego Sądu Administracyjnego

Sądy wojskowe

Sądy wojskowe rozpatrują przestępstwa popełnione przez żołnierzy służby cywilnej. Sądownictwo wojskowe ma charakter dwuinstancyjny:

- ❖ Sądy garnizonowe to sądy pierwszej instancji
 - ❖ Sądy okręgu wojskowego to sądy drugiej instancji dla spraw rozpatrywanych przez sądy garnizonowe oraz pierwszej instancji dla spraw żołnierzy posiadających najwyższe stopnie wojskowe.
-

Trybunał Stanu

Trybunał Stanu jest organem sądowym, który sędzi najwyższych urzędników państwowych. W jego skład wchodzi: przewodniczący, dwóch zastępców oraz 16 członków wybieranych przez Sejm na czas jego kadencji. Przewodniczącym Trybunału Stanu jest Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego. Trybunał Stanu rozpatruje sprawy na poziomie dwóch instancji. W pierwszej instancji orzeka w składzie przewodniczący i 4 członków, a w drugiej przewodniczący i 6 członków. Od wyroku wydanego w drugiej instancji nie ma kasacji.

Trybunał sędzi:

- ❖ Prezydenta za naruszenie konstytucji, ustaw oraz za przestępstwa pospolite;
- ❖ Członków Rady Ministrów za naruszenie konstytucji, ustaw oraz za przestępstwa popełnione w związku z zajmowanym stanowiskiem;
- ❖ Prezesów Narodowego Banku Polskiego oraz Najwyższej Izby Kontroli, a także członków Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji za naruszenie konstytucji i ustaw
- ❖ Posłów i Senatorów za naruszenie zakazu prowadzenie działalności gospodarczej, wiążącej się z czerpaniem korzyści z majątku Skarbu Państwa lub Samorządu terytorialnego.

Trybunał Konstytucyjny

Trybunał Konstytucyjny jest organem odrębnym od pozostałych sądów. Składa się z 15 sędziów wybieranych przez sejm na 9 letnią kadencję, która ma charakter indywidualny. Prezesa i wice prezesów powołuje prezydent. Obecnie funkcję prezesa pełni Julia Przyłębska. Orzeczenia Trybunału mają charakter ostateczny.

Funkcje Trybunału Konstytucyjnego

- ❖ orzeka o zgodności ustaw i umów międzynarodowych z konstytucją. Z wnioskiem o to mogą wystąpić: prezydent, marszałek sejmu, marszałek senatu, prezes Rady Ministrów, minimum 50 posłów lub 30 senatorów, pierwszy prezes Sądu Najwyższego, prezes Naczelnego Sądu Administracyjnego, Prokurator Generalny, prezes Najwyższej Izby Kontroli, Rzecznik Praw Obywatelskich.
- ❖ orzeka o zgodności ustaw z ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi
- ❖ Rozpatruje skargi konstytucyjne
- ❖ orzeka o zgodności z konstytucją celów i działalności partii politycznych
- ❖ Bada zgodność z konstytucją aktów prawnych wydawanych przez władze centralne
- ❖ rozstrzyga spory kompetencyjne między centralnymi organami państwa
- ❖ orzeka o zaistnieniu tymczasowej przeszkody w sprawowaniu urzędu prezydenta

Warunki wnoszenia skarg do TK

- ❖ Prawo skierowania skargi do Trybunału Konstytucyjnego ma każdy, kto uzna, że jego prawa lub wolność zostały naruszone
- ❖ Skargę może sporządzić wyłącznie adwokat lub radca prawny
- ❖ Przedmiotem skargi może być tylko akt normatywny (np. ustawa)
- ❖ Rozpatrywane są tylko te skargi dotyczące praw i wolności zagwarantowanych w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej
- ❖ Skargę można wnieść pod warunkiem wyczerpania wszystkich możliwości odwoławczych

Krajowa Rada Sądownicza

Krajowa Rada Sądownicza to instytucja stojąca na czele niezależności sędziów i sądów. Składa się z pierwszego prezesa Sądu Najwyższego, prezesa Naczelnego Sądu Administracyjnego, ministra sprawiedliwości, osoby powołanej przez prezydenta, 15 członków wybranych spośród sędziów Sądu Najwyższego i innego rodzaju sądów oraz 4 osób wybranych przez parlament.

Do zadań Rady należy m.in.:

- ❖ rozpatrywanie kandydatur na sędziów i występowanie do prezydenta z wnioskiem o odwołanie sędziów Sądu Najwyższego, sądów powszechnych, administracyjnych i wojskowych
 - ❖ występowanie do Trybunału Konstytucyjnego z wnioskiem o zbadanie zgodność z konstytucją aktów dotyczących niezależności sędziów i sądów;
 - ❖ występowanie z wnioskiem o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego w stosunku do sędziów.
-